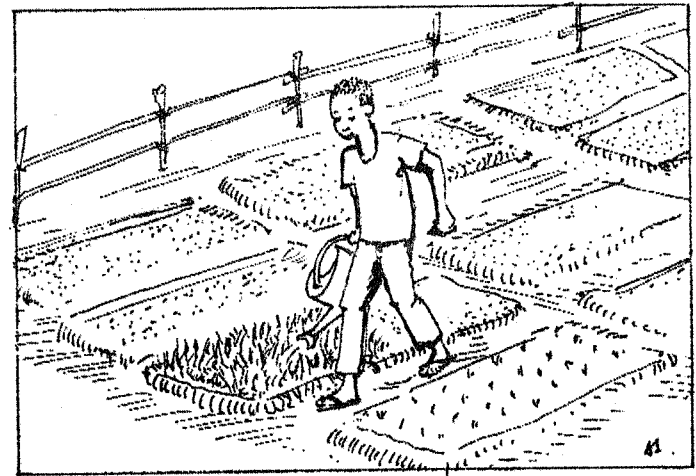

յիւալե

**Նակօսեմքնա
սիւնլամայրո**

Imprimerie DNAFLA, 1995

Dantigeli

Otiwale ye gafedilan k'a haminankoba ye walasa ka donniya kuraw ni hakilina nafamaw lasela kalanden jolenw ma. A' bεε y'o baara in nafaw ye duguw kono bawo gafe nafamaw bε lasela a' ma. Salon, gafe min lasela duguw kono, a ka ca ni gafe suguya kura tan ye. Ninan, balikukalan baarakelaw ni otiwale baarakelaw ni kalanden jolen damadow ye ngon laje Welesebugu walasa ka gafe kuraw dilan.

Gafe ninnu bεε nafa ka bon kalan yiriwali ni donniya kuraw jensenni na. N b'a jini a' fe, a' ka gafe ninnu kalan, k'u ladon konuman walasa u k'a' nafa kosebe.

Denba Konare
Bamako, Mali
San 1995

Gafe seɓɓɓagaw

Denba Konare, Seku Buware, Ibarahima Kante, Mariyamu Sanogo, Bubakari Kulubali, Fode Kumare, Lasina Jara, Dirisa Kulubali, Fode Magasuba, Fadebi Tarawele, Yuma Tarawele, Abibatu Dawu, Jensba Kulubali, Zai Sako, Usumani Tarawele, Nanurugu Kulubali, Sitan Kante, Mariyamu Seku Tarawele, Kaja Fomba, Nana Kaja Kone, Talibi Sanogo, Isa Dagaba Dabo, Zai Samake, Duguna Tarawele, Fatumata Jakite, Aminata Togola, Mariyamu Sise, Mariyamu Jakite, Awa Diko, Musa Jigiba Kone, Namusa Kamara, Bubakari Keyita, Musa Samake, Mariyamu Jara.

Gafe filiw latilenbagaw

Seku Buware, Mamadu Kulubali.

Gafe jaw dilanbaga

Amadu Sanogo.

NAKOSENE FENW SIYENLAMƆYƆRO

Ɔɓɓila

Nakosene ye baara ye min jɔyɔro ka bon kosɓɓe hadamaden ka baloko puman siratige la.

A be do fara senekela ka soro kan.

Nka bɛɛ b'a don ko nakosene je ka misen. Baara o baara, n'i b'a fe ka nafa soro a la, f'i k'i timinandiya.

Nakosene te taa siyen puman soroli ka. Walasa ka siyen pumanw bila senekelaw bolokoro, Ɔtiwale ye gafenin in laben kerɛnkerennnenya na ka senekelaw bilasira.

Siyenlamɔyɔro, dugukolo labenni, noƆodon, jiko, siw dancogo, siyenw kolɔsili fo ka se u turuli ma, o kunnafoniw bɛɛ pereperelatigelen be gafe in kono.

Gafenin in seɓenna k'a berɓɓen baarakelaw ka faamuyali ma ; walasa u kana geleya soro nakosene fenw siyenw lamoni baara la.

1. Baara kekun

Nakosenefen caman buruju be bo kisew la : komiteri, layi... o n'a jagonnaw. U caman be dan yoro dogomanin kerenkereñew kono, minnu be wele ko teganw.

Senefenw jeni n'u soro caya be bo siyenw kologeaya n'u kensya de la.

2. Siyenlamoyoro keyoro

N'i be siyenlamoyoro sugandi, i b'i hakili to fen damado ninna na :

Jiko

Siyenlamoyoro ka kan ka ke ji dafa

- kogo be ji minnu na olu man kan ka ke ka siyenw son.

- Ji man kan ka dese siyenw la fo ka taa u bo teganw na..

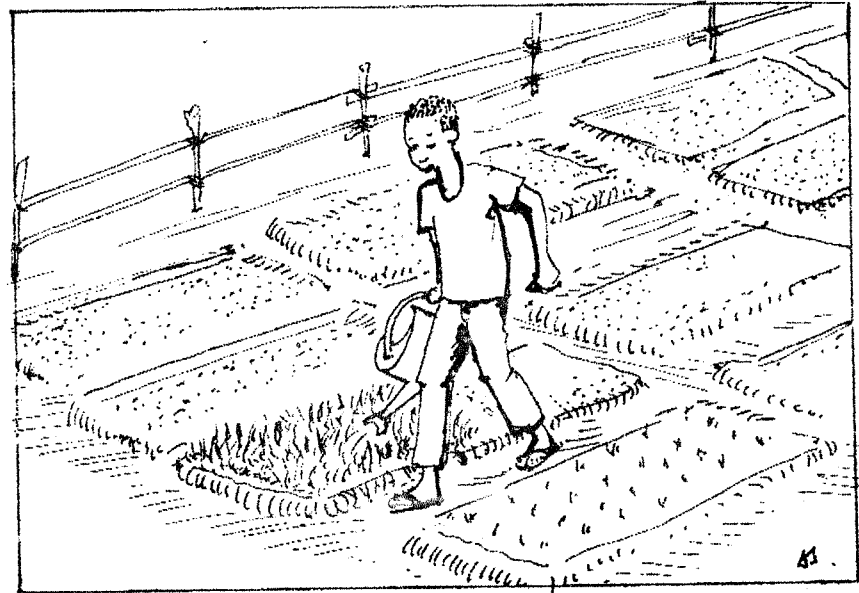
Dugukolo cogoya

- Siyenlamoyoro dugukolo ka kan ka ke dugukolo feganman dakejenen ye, ji te jo yoro min na.

Siyenlamoyoro sigiyoro lamini

- A ka kan ka ke yoro ye, tile ni fiye be min soro kosebe

- A kan kan ka lakana fiyebaw je ni fiyekunbennanw ye.

Nakosiyenw

3. Siyenlamoyoro kene

O be tali ke nako yere bonya na.
Tegen fila nagon be ben nako meterekene
keme turuli na. Nka ni jaba ni puworo don,
siyenlamoyoro ka kan ka bonya.
Misali: Siyenlamoyoro min bonya ye
meterekene 60 ye, o be ben jabaforo metere
keme 500 turuli ma.

4. Siyenlamoyoro labencogo

- A yoro jiriw be tige k'a diliw bo ;
- ka dugukolo dakeje ka je ;
- ka sonnijiko pepini ;
- ka fipekunbennanw dilan ;
- ka tegenw dansigi ni bolow turuli ye, ka
temesiraw bo.

5. Siyenlamoyoro dugukolo labenni

- Nin fen damado ninnu ka kan ka ke
siyenlamoyoro dugukolo la.
- Farafinnogo toliko numan ani nogo werew,
minnu be siyenw modiya.

- Dugukolo ka kan ka dalakeje kosebe, yeelen
fana k'a soro kosebe.

Dugukolo ka kan ka keneya, ka d'a kan
binjankungo ni Sahelikungo kono,
fenpenamaninw caman be o dugukolo la ; i
n'a fo tereninw binjuguw ani banakise werew,
minnu be siyenw faga.

Tegen dilanni

- Tegen be dansigi folo ; tilema fe tegenw
konona be dunya, samiye fe u konona be ke
tintin ye.

- ka farafinnogo k'a kono, o kilo 2 meterekene
kelen. Nogo be nagami dugukolo la kosebe ;
- Tegen konona be yuguba k'a kuru ci ;
- ka tubabunogo garamu 40 fo 60 nagon k'a la
(10-20-10 nogo de ko don).
- ka tubabunogo ni bogo nagami kosebe ka tila
ka tegen konona dalakeje.

Dugukolo furakeli

- Dugukolo furakeli ni ji kalaman ye : ji kalaman litiri (10) tan be bon meterekene kele na ;

O yoronin bae la, ka bore kolonw walima fen werew fensen a sanfe, walasa funteni kana kotige joona.

Siyenlamominen furakeli (siyen be se ka lamominen dow kono : segi, tasa kolon)

- Sununkunbuguri be noni, ka tila ka ji kalaman k'o la k'a bila sanga 15 fo 20.

- O kofe o bogo in be fensen toliw walima baasi manama kan walasa k'a ji laja.

- Tegen o tegen mana furake ji kalaman na ka ban, o man kan ka dan fo tile 10 ka dafa. O waati in kono, dugukolo penamaya be se ka lakuraya.

- Dugukolo furakelen nin cogo in na, o ka kan ka to ka yuguba tuma caman walasa yeelen ka don a jefefe, a ka magaya, k'a tanga banakise werew ma.

Tile joro tege furakeli la

Tegen datuguli ni baasi mananma ye tile koro, o be ke sababu ye ka do bo bin jugumanw kise la ani nkobow, tereninw ani fenfenamanin tow.

Danni kecogo

Ni siyenw cayara joron kan kojugu; o be na ni fenfenamaninw cayali ye.

Siyenw sali ye o taamasiyen do ye an be min ye tuma bae.

Siyenlamoyoro keyoro yelemayelemani

- Siyen suguya kelen man kan ka sene yoro kelen na siye fila k'a da joron kan ; barisa siyenlamoyoro korolen banakisew be yelema kura siyenw fe ;

- Siyenw man kan ka lamoyoro kelen na san o san ; o b'u tanga ka bo furabululabanaw ma.

6 . Siyenw danni

Siyenw dancogo : siyenw be dan sira tilennenw kan ; k'u ni jogon ce ke santimeters 15 fo 20, o de b'a to :

- Siyenw falencogo puman be se ka kolosi ;
- Siyenw ju be labila ka damakeje ;
- Tegen konona be yuguri nogyo la ;
- Si caman te tije.

Si dannikene labencogo:

Si dannikene labencogoyaw file :

-ka tegan konona dakeje walasa sonni ka jensen ka je ; o dakejeni be se ka ke ni tiiricilan ye min janya be meters kelen bo.

-Walasa ka tegan selekew latilen ka je, sumanikejuru be lasama kosebe bolo naani (4) ni jogon ce.

-ka dannisiraw ni jogon ce ke santimeters 15 fo 20;

-Ni nin baaraw bee kera, o ye tegan labennen ye danni kama.

-N'i ye si k'i teger konon ; i b'a ta toromajo k'i bolo yanga dannisira kunna, ka si bila donin

donin. O kofe i be se ka cencen donin yuguyugu siw kunna ; walima ka dannisiraw datugu n'i teger ye.

-Mangeferen do be ke k'a tegan konona mabenben, walasa siw ka nora dugu la

-Danni don ani nakosenefen suguya n'a siya be seben karinnin do kan, k'o don kala la k'o turu tegan kun koro. O be ke sababu ye ka siyenw lamoni kolosi ani ka baaraketaw jateminε

-Bin jalan be da tegan kunna walasa ka sumaya basigi a la, ani k'a tanga sonnijiw ka tigeli ma.

7. Siyenw hake tegan konon

Nakosenefenw caman siyen caya be se ju 300 fo ju 500 la meterkene kelen konon. O de soro ka bon kosebe.

8. Siyenlamoyoro ladonni

Sonni : sumaya ka kan ka ke tegan na sanga ni waati bee. Tile o tile, arozuwari je kelen walima 2 be ke meterkene kelen na.

Siyen wulili

Danni kelen tile 3 i be to ka bin jalanw korota k'a laje ni falenni damine na.

Ni si dannen tilance falenna, bin jalan be se ka wuli ka bo tengen kunna pewu.

Tegen konona binw boli :

Bin juguw be siyenw tooro, wa olu sababu de be fenfenamaninw ni banaw lase u ma. Bin juguw boli be siyenw kiisi tooro caman ma. Siyenlamoyoro lamini daboli ka se metere fila jagon ma, o be siyenw kiisi tinenifen werew donni ma siyenlamoyoro la.

Siyenw lakanani cogoya werew

Siyenlamoyoro minnu ka dogo, sange kolon walima jo kolon be se ka biri olu kunna walasa k'u tanga fenfenemaw ka tineni ma. Nin lakanani suguya in nafa ka bon kosabe ni tegen furakelen don ni ji kalaman ye.

Tinenifenw tomoni n'u bololafagali

O keli nafa ka bon ni tineni damineto don.

Tinenifenw fagali n'u bololafagali ka jugu ntumuw, nkoboninw ani ntonw ma, siyen banabaatow fana boli nafa ka bon.

Siyenw furakeli

- siyenw ka kan ka furake sije kelen tile 15 o tile 15 walasa ka bana sudabaliw kunben
- Ni fenfenemaw ka tinenino yera ka ban siyenw na, furakeli be damine.
- Ni tinenino ka bon kosabe, furakeli be ke sije kelen dogokun o dogokun.

9. Siyenw lamoni kuntaala

- Siyenw korobalen ka kan ka turu
- Tamatisiyenw mana tile 20 walima tile 30 soro, u be se ka turu
- Susiyenw fana be turu u tile 20 ka taa a bila 30 la
- Jabasiyenw be turu u tile 45.

10. Siyenw boli

- Tegenw ka kan ka son kosebe sanni ka siyenw bo
- Ni siyenbolan t'i bolo, i b'i janto siyenw ni dili caman ka wuli, wa u kalaw kana bana fana.

10. Siyenw tali

. Siyenw be datugu ni cafobore jiginnen ye walasa k'u tanga fiye, tile ani funteni tooro ma.

Kunceli

Nakosene ye soro yiriwalisira belebele do ye jamana kono minnu be yiriwali sira kan, ni Mali ye o do ye.

Gafe nin konokumaw matarafali be se k'aw dema nakosenefenw siyenw lamoni kopuman na.

NAKOSENEFENW SIYENLAMAYORO

Gafe konokow

Dantigeli.....	1
Gafe sebenbagaw.....	2
Ɓebila.....	3
Baara kekun.....	4
Siyenlamayoro keyoro.....	4
Siyenlamayoro kene.....	6
Siyenlamayoro labencogo.....	6
Siyenlamayoro dugukolo labenni.....	6
Siyenw danni.....	10
Siyenw hake tegen kono.....	11
Siyenlamayoro ladonni.....	11
Siyenw lamoni kuntaala.....	13
Siyenw boli.....	14
Siyenw tali.....	14
Kunceli.....	14

Nin gafe in labenna balikukalan baarada la